

HET MOSTERD-ZAADJE

of:
de minste mate der genade, die er is of zijn kan,
krachtdadig tot de zaligheid.

Door

Mr. WILLIAM PERKINS.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003

Het is een stuk, zeer noodzakelijk om te weten, welke de minste mate der genade is, die een waar kind Gods kan toekomen, minder dan dewelke er geen genade krachtig is tot de zaligheid. Want:

1. Het rechte verstand van dit stuk is de eigen grond van de ware troost voor alle ontroerde en getroffen gewetens.
2. Het is een voortreffelijk middel om dankbaarheid op te wekken in degenen, die enigszins genade hebben. Wanneer zij in het onderzoeken van zichzelf bemerken, dat ze van God de minste mate der genade of meer ontvangen hebben.
3. Het zal zijn een aanleiding of spoorslag voor veel zorgeloze en onbekeerlijke personen om het Evangelie te omhelzen, en om de bekering vanwege hun zonden aan te vangen. Wanneer zij vernemen zullen, en dat door het Woord Gods, dat God de ware zaden en eerste beginselen des geloofs en der bekering in 't eerste begin aanneemt, ofschoon zij in mate slechts zijn als een mosterdzaadje.

Nu dan, tot opening en verklaring van dit stuk, zal ik zes verschillende *Stellingen* geven, in zulk een orde, dat de één de ander zal bevestigen en verklaren, en de één van de ander afhangt.

STELLING I.

Iemand, die slechts begint zich te bekeren, is op dat oogenblik al een waar kind Gods, ofschoon hij inwendig meer vleeselijk dan, geestelijk is.

Uitleg.

In een mens moeten drie dingen aangemerkt worden:

1. Het wezen des lichaams en der ziel, waaruit, naar men zegt, de mens bestaat.
2. De vermogens die in de ziel gesteld zijn, en in het lichaam geoefend worden, als verstand, wil en genegenheden.
3. De volkomenheid en zuiverheid van deze vermogens, waardoor ze aan de wil van God gelijkvormig zijn, en Zijn beeld dragen.

Sedert Adams val nu is de mens niet beroofd van zijn wezen, of van de krachten en vermogens der ziel, maar alleen van het derde, namelijk van de zuiverheid en oprechtheid der natuur. En daarom is de bekering van een zondaar - waarvan de Stelling spreekt - niet de verandering van 's mensen wezen, of van de vermogens der ziel, maar een vernieuwing en herstel van die reinheid en heiligheid, die door 's mensen val verloren was, met de vernietiging van die natuurlijke verdorvenheid, die in al de krachten der ziel is. Dit is het werk van God, en van God alleen, en dat op deze manier:

- Allereerst, wanneer het Gode behaagt in iemand verandering te werken, zo doet Hij dat niet eerst in het ene deel, en dan daarna in het andere, gelijk hij die een vervallen huis bij stukken en brokken herstelt; maar het werk, zowel wat aangaat het begin als de voortgang en de voltooiing, is in de gehele mens, en in ieder deel tegelijk, inzonderheid in het verstand, geweten, wil en genegenheden, gelijk integendeel, toen Adam het beeld Gods verloor, hij het in ieder deel verloor.
- Ten tweede, de bekering van een zondaar wordt niet geheel en al in één oogenblik gewrocht, maar in voortgang van tijd, en dat in zekere maten en trappen. Nu, een

mens is dan in de eerste trap van zijn bekering, wanneer de Heilige Geest door het middel des Woords hem aanblaast met enige geestelijke bewegingen, en Hij aanvangt de inwendige krachten zijner ziel te wederbaren en te vernieuwen.

En hij kan in dit geval zeer bekwaam vergeleken worden bij de nacht, in de eerste schemering van de dag, waarin, hoewel de duisternis blijft, en in grootheid meerder is dan het licht, zo heeft toch de zon reeds enige lichtstralen in de lucht gezonden; waarom wij het noemen het aanbreken van de dag. Nu dan, het eigen stuk, dat ik leer, is dit, dat een mens in dit ogenblik en in deze staat - wanneer God nog slechts zekere beginselen van ware bekering in zijn hart gelegd heeft - is een waar kind van God (en dat niet alleen in het eeuwig voornemen Gods), gelijk de uitverkorenen zijn, (maar inderdaad door dadelijke aanneming). En dit is klaarblijkelijk door een duidelijke reden.

Er zijn vier verschillende werken der genade in ieder kind Gods: zijn vereniging met Christus, zijn aanneming tot kind, de rechtvaardigmaking en de bekering, en deze vier worden alle op één ogenblik gewrocht; zo wat aangaat de tijdsorde, gaat geen van beide de ander vooraf of na; en toch, ten aanzien van de orde der natuur, gaat de vereniging met Christus, de rechtvaardigmaking en aanneming tot kind vóór de inwendige bekering van een zondaar, aangezien die een vrucht en uitwerking van die alle is.

Hieruit volgt noodzakelijk, dat een zondaar in de allereerste daad van zijn bekering gerechtvaardigd, tot een kind Gods aangenomen, en het geestelijke lichaam van Christus ingelijfd wordt. In de gelijkenis van de verloren zoon ontvangt de vader met blijdschap zijn goddeloos kind. Maar wanneer? Stellig, toen hij hem van verre zag komen, en toen hij nog geen belijdenis of vernedering voor zijn vader gedaan had, maar alleen bij zichzelf een voornemen opgevat had, om weer te keren en te zeggen: *Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u*, enz. En Paulus zegt van velen onder de Korinthiërs, 1 Kor. 3:1, *dat hij tot hen niet zou spreken als tot geestelijken, maar als tot vleselijken, ja als tot jonge kinderen in Christus*. Wanneer David, bestraft door Nathan, zich alleen maar begon te bekeren en te zeggen: *Ik heb gezondigd*, zo zei Nathan, de profeet des Heeren, terstond: *De HEERE heeft ook uw zonde weggenomen*, 2 Sam. 12:13. Van deze zaak schijnt David te spreken in de 32e Psalm, vers 5: *Ik zeide* (dat is: ik nam voor en dacht bij mijzelf), *ik zal belijdenis doen van mijn overtredingen voor de HEERE, en Gij vergaapt de ongerechtigheid mijner zonde*.

- Bij deze woorden zegt Augustinus (Hom. 14): *Merk op, hij belijdt niet, maar hij belooft te belijden, en God vergeeft hem*. Elders: *Er zijn, (zegt hij) drie lettergrepen pee-ca-vi, ik heb gezondigd; en van deze drie syllaben klom de vlam van een offerande ten hemel voor God*.
- Chrysostomus zegt (Hom. 9 de Poenit.): *Zeg, dat ge hebt gezondigd, en ge hebt uw zonde losgemaakt*.
- En Ambrosius zegt: *Indien hij zeide, ik zal belijdenis doen en vergiffenis krijgen, eer hij beleed, hoeveel te meer was zijn zonde vergeven, toen hij ze beleden had, zeggende: Ik ken mijn ongerechtigheid*.
- Gregorius op deze Psalm, zegt: *Merk op, hoe haastig de vergeving komt, en hoe groot de lof van Gods barmhartigheid is; daarin, dat de vergeving komt tegelijk met de begeerte naar de belijdenis*, en dat de vergeving tot het hart komt, eer de belijdenis in woorden losbreekt.

STELLING II.

De eerste wezenlijke beginselen van, de bekering eens zondaars, of de kleinste mate der vernieuwende genade, hebben de beloften van dit en van het toekomstige leven.

Uitleg.

De beginselen der bekering moeten onderscheiden worden. Sommige zijn beginselen van voorbereiding, sommige zijn beginselen van samenstelling. De beginselen van voorbereiding zijn zodanige, die de weerspanning van 's mensen natuur ten onder brengen, temmen en onderwerpen, zonder enigszins een verandering te maken. Van dit soort zijn de beschuldigingen der consciëntie door de bediening der Wet, vreze en verschrikkingen, die daaruit ontstaan, verslagenheid van hart, welke is het beseffen van Gods toorn tegen de zonde.

Nu, deze en dergelijke sluit ik buiten mijn Stelling. Want hoewel zij voorafgaan, om een zondaar voor te bereiden tot zijn volgende bekering, toch zijn het geen genaden van God, maar vruchten zowel van de Wet, die daar is de bediening des doods, alsook van een beschuldigend geweten. Beginselen van samenstelling noem ik die inwendige bewegingen en neigingen van Gods Geest, die daar volgen op het werk der Wet op het geweten, en die daar ontstaan uit de overdenking van het Evangelie, hetwelk gerechtigheid en eeuwig leven door Christus belooft; uit welke bewegingen de bekering van een zondaar ontstaat, en uit welke zij bestaat. Welke deze zijn, zal hierna blijken.

Wederom, *genade* moet onderscheiden worden. Zij is tweërlei: *weerhoudende of vernieuwende genade*.

- *Weerhoudende genade* noem ik zekere algemene gaven Gods, die alleen dienen om de uitwendige wandel der mensen te ordenen en te formeren naar de Wet Gods, of om de mensen in de dag des Oordeels (alle) onschuld te benemen. Door deze soort genade zijn de heidenen mild, rechtvaardig, matig, dapper en barmhartig geweest. Hierdoor zijn de mensen, waar zij leefden in de kerke Gods, verlicht geweest, en daar zij het goede Woord Gods mochten smaken, hebben zij zich daarin verheugd, en voor een tijd uitwendig zich daarnaar aangesteld.
- *Vernieuwende genade* is niet aan alle mensen gemeen, maar eigen aan de uitverkorenen, en ze is een gave van Gods Geest, waardoor de verdorvenheid der zonde niet alleen weerhouden, maar ook gedood wordt, en het vervallen beeld Gods weer hersteld wordt in rechtvaardigheid en ware heiligheid. Nu dan, de Stelling moet alleen verstaan worden van de tweede, en niet van de eerste (genade). Want al had een mens nog zoveel van deze weerhoudende genade, toch, zo hij de Geest van Christus niet heeft, om het geloof in het hart te scheppen en om hem te heiligen, zo is hij even ver van de zaligheid als iemand anders.

Aldus is dan de zin en de bedoeling der Stelling, dat zelfs de minste mate van zaligmakende genade, en zelfs de allereerste beginselen of zaden der wedergeboorte bewijzen, en de mens enigszins het recht geven tot al de genadige beloften Gods, hetzij dat zij dit, of het toekomstige leven betreffen; en dat ze derhalve door God worden goedgekeurd, indien ze oprecht zijn, en aangenomen worden als groter maten van genade. Hetgeen onze Zaligmaker Christus zegt van het werk der mirakelen, Matth. 17:20: "Zo gij een geloof hadt als een mosterdzaad, gij zoudt tot deze berg zeggen: Ga henen van hier derwaarts, en hij zal henengaan", moet naar de wet van evenredigheid toegepast worden op het zaligmakend geloof, op de bekering, op de vreze Gods en op alle andere genaden. Indien ze werkelijk in het hart gewrocht zijn,

hoewel ze maar even gering zijn als een klein mosterdzaadje, zo zullen ze krachtig genoeg zijn om goede werken voort te brengen, waartoe ze verordend zijn. De profeet Jesaja, Hfdst. 42:3, zegt, dat Christus "het gekrookte riet niet zal verbreken, en de rokende vlaswiek niet zal uitblussen". Laat op de vergelijking gelet worden: Vuur in het vlas moet zowel klein als zwak zijn, in veelheid als een vonkje of twee, die geen vlam kan veroorzaken, maar alleen een rook, inzonderheid in een gemakkelijk brandbare stof. Hier wordt dan te verstaan gegeven, dat de gaven en genaden van Gods Geest, die zowel ten aanzien van de mate als van de kracht als één of twee sprankjes vuur zijn, door Christus niet zullen worden versmaad, maar veeleer aangenomen en gekoesterd worden. Wanneer onze Zaligmaker Christus een jongeman slechts van een beoefening der uitwendige en burgerlijke gerechtigheid hoorde getuigen, zag Hij hem aan en beminde hem, Matth. 10:21. En toen Hij de Schriftgeleerde slechts één goed woord bescheidenlijk hoorde spreken, namelijk dat God liefhebben van ganser harte enz., meer is dan alle slachtoffers, zo zei Hij tot hem: Gij zijt niet ver van het Koninkrijk Gods, Marc. 12:34. Derhalve is er niet aan te twifelen, of Hij zal met een zeer bijzondere liefde liefhebben en als goede onderdanen van Zijn koninkrijk aannemen degenen, die een meerdere barmhartigheid Gods ontvangen hebben, dat ze wedergeboren zijn uit water en uit de Geest.

STELLING III.

Een volhardende en ernstige begeerte om met God verzoend te worden, om te geloven en om zich te bekeren, indien het is in een getroffen hart, is aangenaam bij God, evenals de verzoening, het geloof en de bekering zelf.

Uitleg.

De lust of begeerte is tweevoudig, natuurlijk of bovennatuurlijk.

De *natuurlijke* is die, waarvan het begin en het voorwerp in de natuur ligt, dat is: die daar ontstaat uit de natuurlijke wil des mensen, en zulke dingen nastreeft, die gezocht worden goed te zijn overeenkomstig het licht der natuur. En deze soort begeerte heeft haar trappen, echter alzo dat ze begrensd worden binnen 't bereik der natuur. Sommigen begeren rijkdom, eer, genot; anderen geleerdheid en kennis, omdat ze is het licht en de volmaking van de geest. Sommigen gaan verder en staan naar de deugden van gerechtigheid, matigheid, mildheid enz., en in dezer voege hebben vele heidenen uitgemunt. Enigen wederom begeren de ware gelukzaligheid, zoals Bileam, die wenste te sterven de dood des oprechten. Omdat het de eigenschap der natuur is, haar eigen behoud te zoeken. Maar hier houdt de natuur stil. Want waar het verstand niet openbaart, daarnaar tracht de wil niet.

Bovennatuurlijke begeerten zijn zulke, die zowel ten aanzien van haar beginsel als van haar voorwerp de natuur te boven gaan. Want haar beginsel komt van de H. Geest, en het voorwerp of stof waarmee ze te maken hebben, zijn Goddelijke en geestelijke dingen, die het Koninkrijk der hemelen aangaan. En van deze soort zijn de begeerten, waarvan ik op deze plaats spreek. Wederom, opdat wij niet bedrogen worden in onze begeerten, maar te beter die onderscheiden mogen van de fladderende en vluchtige bewegingen, voeg ik er drie beperkingen bij:

1. De begeerte naar verzoening, de begeerte om te geloven, de begeerte om zich te bekeren enz. moet bestendig zijn, en duurzaamheid bezitten, anders kan ze terecht voor verdacht gehouden worden.

2. Ze moet ernstig en gemeend zijn, hoewel niet altijd, toch somtijds, dat wij met David kunnen zeggen: *Mijn ziel, o HEERE, dorst naar U gelijk een dorstig land. En: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God, Mijne ziel dorst naar God, naar de levende God (Ps. 42:2, 3).*
3. Zij moet zijn in een getroffen hart. Want wanneer iemand in het geweten aangeraakt is, dan is het hart terneer geworpen en trekt, zoveel het kan, zichzelf van God terug. Om deze oorzaak dan, indien er enige geestelijke bewegingen zijn, waardoor het hart tot God opgeheven wordt, die komen ongetwijfeld van Gods Geest.

Aldus stel ik dan voor vast, dat de begeerte naar verzoening met God in Christus, de verzoening zelve is; de begeerte om te geloven, het geloof metterdaad; en de begeerte om zich te bekeren de bekering zelve. Maar merk op, hoe! Een begeerte om verzoend te worden, is niet de verzoening in haar aard - want wat anders is de begeerte, en wat anders de verzoening -. Maar in de aanvaarding Gods. Want indien wij gans en al vanwege onze zonden getroffen zijn, (indien wij) begeren die vergeven te krijgen, en één met God te zijn, zo neemt God ons aan als verzoend. Wederom, de begeerte om te geloven is niet het geloof in zijn natuur, maar alleen in Gods aanneming, daar God de wil voor de daad aanvaardt.

Dat deze leer naar de wil en het Woord Gods is, blijkt uit drie redenen:

1. God heeft een belofte der zaligheid en des eeuwigen levens verbonden aan de begeerte naar genade, Matth. 5:6, "Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden". Johs. 7:37, *Zo iemand dorst heeft, die kome en drinke*. Openb. 21:6, Ik zal de dorstigen geven uit de fontein van het water des levens om-niet. Nu, wat betekent dit dorsten? Eigenlijk wil het zeggen, dat wij, wanneer wij in droogte of dorheid zijn, en aan drinken gebrek hebben om ons te verkwikken, het begeren. En daarom, naar alle overeenkomst, wordt van hen gezegd, dat zij dorsten naar de gerechtigheid, die er gebrek aan hebben, en ze graag bezitten. En zij dorsten naar Christus, die zichzelf gevoelen buiten Christus (te zijn), en begeren, ja verlangen naar Christus' bloed, dat ze daarmee in hun geweten mogen verkwikt worden. Hier zien wij dan, dat de begeerte naar barmhartigheid, bij het missen der barmhartigheid, betekent de verkrijging der barmhartigheid; en dat de begeerte om te geloven, bij het missen van het geloof, het geloof (zelve) is. Let dan op, hoewel gij de vaste en levendige genade nog niet bezit, toch zijt ge niet te enenmale ontbloot van genade, indien ge ongeveer ernaar kunt begeren. Uw begeerte is het zaad, de ontvangenis of kiem van datgene, waaraan gij gebrek hebt. Nu is het de lentetijd van het ingeënte Woord, of van het onvergankelijke zaad, geworpen in de voren van uw hart; wacht slechts een moment, intussen de goede middelen die tot dit doel bestemd zijn, gebruikende, en ge zult zien, dat de bladeren, bloesems en vrucht weldra zullen volgen.
2. De begeerte naar enige goede zaak wordt van God aangenomen als de levendige aanroeping van Zijn heilige Naam, Ps. 10:17, *HEERE, Gij hebt de wens der zachtmoedigen gehoord*. Ps. 145:19, Hij doet het welbehagen dergenen, die Hem vrezen. Toen Mozes niets zei, maar alleen aan de Rode Zee, van binnen, de hulp en bescherming van God begeerde, sprak de Heere tot hem: "Wat roept gij tot Mij?", Ex. 14:15. En wanneer wij niet weten te bidden, gelijk het behoort, dan zegt Paulus, *dat de Geest Zelf voor ons bidt met onuitsprekelijke zuchtingen*, Rom. 8:26. Hieruit besluit ik, dat wanneer iemand in zijn zwakheid met zuchtingen en gekreun bidt om de gave van het levende geloof, waarvan hij het gemis in zichzelf

gevoelt, dat juist zijn gebed, op deze manier gedaan, echt even aangenaam bij God is, als het gebed, dat in een levend geloof gedaan wordt. En hier moet er verder op gelet worden, dat Paulus deze zuchtigen onuitsprekelijk noemt, en waarom? Van de meeste uitleggers worden ze onuitsprekelijk geacht vanwege hun grootheid, en dit wil ik niet ontkennen. Het schijnt niettemin, dat ze zo genoemd worden wegens hun zwakheid. Want ze zijn gemeenlijk gering, zwak en verward in de harten van Gods kinderen, wanneer ze benauwd zijn. En de volgende woorden schijnen zoveel te betekenen. Want wanneer er gezegd was, dat de Geest Gods voor ons bidt met onuitsprekelijke zuchtigen, zou iemand misschien kunnen tegenspreken en zeggen: Indien wij deze zuchtigen in onszelf niet kunnen onderscheiden noch uiten, wat zijn wij beter? Daarom voegt Paulus eraan toe, *dat, hoewel wij ze niet kennen, nochtans God, een Onderzoeker van alle dingen, die in het hart verborgen liggen, weet welke de mening des Geestes zij.* En zo geven de woorden verder een troostrijke onderwijzing aan de kinderen Gods, namelijk dat wij, in benauwdheid zijnde, hetzij in leven of in dood, indien wij door genade slechts zuchten of tot God snikken kunnen, hoewel het flauw en zwakjes is, evenals de flauwe pols bij het sterven, ... dat nochtans wij of de Geest Gods in ons, inderdaad zulk een verzoek tot God doet, dat verhoord zal worden, ja - gelijk de woorden luiden - wij doen meer dan bidden; en hoewel wij niet altijd zien, waarnaar Gods Geest ons doet zuchten, toch ziet God het wel. Bij het getuigenis der Schrift voeg ik het getuigenis van Godzalige en geleerde mannen, niet om te bewijzen de leer die wij onderhanden hebben, maar om te tonen een overeenstemming, en om zoveel te bewijzen, dat de zaak, die ik betuig, niet de persoonlijke verbeelding van enig mens is.

- Ambrosius (Lib. 7, in Luc. cap. 66. Si impense rogatur), zegt: *Gemakkelijk wordt God verzoend, indien Hij dringend gesmeekt wordt.*
- Augustinus, op Psalm 36 zegt: Laat uw begeerte voor Hem zijn, en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden. Want uw begeerte is uw gebed, en indien uw begeerte voort duurt, zo duurt uw gebed voort. Hij voegt er op dezelfde plaats aan toe, dat "de begeerte is een gestadige stem, en de kreet van het hart, en de inwendige aanroeping van God, die zonder onderbreking gedaan kan worden".
Wederom: De hulp der genade te begeren, is het beginsel der genade.
Wederom (Ep. Ioh. Tract. 4, c. 3): 't Ganse leven van een vroom christen is een heilige wil en begeerte. En hetgeen gij begeert, ziet ge niet. Maar door te begeren zijt ge als het ware uitgebreid en bekwaam gemaakt, dat, wanneer het komen zal, hetgeen gij zult zien, gij vervuld moogt worden.
- Basilius, Hom. van de nederigheid, zegt: Gij moet alleen willen, en God zal uit eigen beweging komen.
- Bernardus, over 't Hooglied, Sermon 84, zegt: Hoe! is niet de begeerte een stem? ja, een zeer sterke stem? God hoort de begeerte der ellendigen, en een gedurige begeerte, hoewel wij niets spreken, is een gestadige stem.
- Luther, Tom. 4, pg. 124, zegt: Christus is dan waarlijk almachtig, en dan heerst Hij waarlijk in ons, wanneer wij zo zwak zijn, dat wij nauwelijks een zucht kunnen geven. Want Paulus zegt, dat één zo'n zucht een sterk roepen betekent in Gods oren, dat beide hemel en aarde vervult.
Wederom, Ibid. fol. 156: Zeer weinigen weten, hoe zwak en klein geloof en hoop is onder het kruis en in aanvechting. Want dan schijnt het een rokende vlaswiek te zijn, die door een sterke windvlaag terstond zou geblust worden; maar zij, die

geloven in deze strijd en verschrikkingen op hope tegen hoop, dat is, door het geloof in Christus' belofte zichzelf stellende tegen het gevoel der zonde en de toorn Gods, die bevinden naderhand, dat dit kleine vonkje des geloofs (gelijk het voor het verstand schijnt te zijn, dat het ternauwernood bemerkt) bijkans is als het gehele vuur-element, dat al de hemelen vervult, en alle verschrikkingen en zonden verzwelgt.

Wederom Ibid. fol. 300: Hoe meer wij bevinden onze onwaardigheid en hoe minder wij bevinden dat de beloften ons toekomen, hoe meer wij ze moeten begeren, verzekerd zijnde, dat deze begeerte Gode grotelijks behaagt, Die begeert en wil, dat men Zijn genade ernstig zal begeren. Dit doet het geloof, dat haar een kostelijk ding acht te zijn, en daarom ten hoogste ernaar hongert en dorst, en ze alzo verkrijgt. Want God heeft lust, de hongerige met goederen te vervullen en de rijke ledig weg te zenden.

- Theodorus Beza, Resp. ad Act. Colloq. Monpel., zegt: Indien gij uw eigen hart niet innerlijk aangeraakt bevindt, zo bidt, dat het mag gebeuren. Want dan moet ge weten, dat deze begeerte een pand is van 's Vaders wil tot u.
- Chemnitz, Loc. compar. 1, zegt: Wanneer ik een goede begeerte heb - hoewel ze nauwelijks blijkt in enige geringe en zwakke zucht -, zo moet ik er zeker van zijn, dat de Geest Gods tegenwoordig is, en Zijn goed werk in mij werkt.
- Ursinus in zijn *Catechismus*, zegt: Het geloof in de allerheiligste mensen is in dit leven onvolmaakt en zwak. Niettemin echter, wie in zijn hart gevoelt een ernstige begeerte en een strijden tegen zijn natuurlijke twijfelingen, die kan en moet zichzelf verzekeren, dat hij begiftigd is met het ware geloof.
Wederom: Goddelozen begeren de genade des Heiligen Geestes niet, waardoor zij de zonde kunnen weerstaan. En daarom worden ze ook rechtvaardig ervan beroofd. Want hij die ernstig de Heilige Geest begeert, heeft Hem reeds. Want deze begeerte naar de Geest, kan niet dan van de Geest afkomstig zijn; zoals gezegd wordt: Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden, Matth. 5:6.
- Bradford in zijn *Brief aan Careless*, zegt: Uw zonden zijn ongetwijfeld vergeven enz. Want God heeft u een boetvaardig en gelovig hart geschonken, dat is: een hart, dat begerig is zich te bekeren en te geloven. Want zulk een hart wordt van Hem metterdaad gehouden voor een hart, dat zich bekeert en gelooft, aangezien Hij de wil voor de daad neemt.
- Taffin in zijn *Boek van de Merktenen der kinderen Gods*, zegt: Ons geloof moge zo klein en zwak zijn, dat het nog geen vruchten voortbrengt, die levendig in ons kunnen gevoeld worden; maar indien degenen, die zichzelf in zulk 'n staat gevoelen, begeren deze gevoelens (namelijk van Gods gunst en liefde) te hebben, indien zij het van God bidden door het gebed: deze begeerte en het gebed zijn getuigenissen, dat Gods Geest in hen is, en dat zij het geloof reeds hebben. Want is zulk een begeerte een vrucht des vleses of des Geestes? Zij komt van de H. Geest, Die ze alleen voortbrengt in degenen, in wie Hij woont, enz. Deze heilige begeerten en gebeden dan, zijnde de bewegingen des Heiligen Geestes in ons, zijn getuigenissen van ons geloof, hoewel ze ons klein en zwak schijnen te zijn. Zoals de vrouw, die de beweging van het kind in haar lichaam gevoelt, zij het zeer zwak, zichzelf verzekert dat zij ontvangen heeft, en dat ze een levend kind omdraagt: zo moeten wij, indien wij deze bewegingen hebben, deze heilige genegenheden en begeerten, hier voren verhaald, er niet aan twijfelen, of wij hebben de Heilige

Geest - Die de Bewerker ervan is - in ons wonen, en dat wij dus ook het geloof hebben.

Wederom zegt hij:

1. Indien gij begonnen zijt de zonde te haten en te vlieden;
2. Indien gij gevoelt dat ge een mishagen hebt aan uw zwakheden en verdorvenheden;
3. Indien ge tegen God iets misdreven hebbende, een smart en droefheid daarover gevoelt;
4. Indien ge begerig zijt, daarvan afstand te doen;
5. Indien ge de gelegenheid mijdt;
6. Indien ge u inspant, om uw uiterste best te doen;
7. Indien ge God bidt dat Hij u genade wil geven. Al deze heilige genegenheden, van niemand anders dan van Gods Geest voortkomende, moeten even zovele panden en getuigenissen zijn, dat Hij (namelijk de Heilige Geest) in u is.

- Mr. (John) Knox, op Psalm 6, zegt: Hoewel uw pijnen somtijds zo schrikkelijk zijn, dat ge geen verlichting of troost vindt, noch in geest noch in lichaam, toch, indien uw hart alleen tot God kan snikken, moet ge niet wanhopen; ge zult de begeerte van uw hart verkrijgen. En van geloof zijt ge niet ontbloot. Want wanneer het vlees, de natuurlijke rede, de Wet Gods, de heersende kwelling, de duivel, alle tezamen roepen, dat God vertoornd is en er daarom geen hulp noch geneesmiddel van Hem te hopen valt: op zulk een tijd, zeg ik, tot God te zuchten, is het bewijs van het verborgen zaad Gods, dat in Gods uitverkoren kinderen verborgen is; en dat elke snik Gode een aangenamer offer is, dan zonder dit kruis onze lichamen te geven om verbrand te worden, zelfs om der waarheid wil. Meer getuigenissen zouden aangevoerd kunnen worden, maar deze zullen voldoende zijn.

(Tegenwerping:) Tegen dit stuk der leer kan ingebracht worden, dat: *Indien de begeerte om te geloven in onze zwakheid, inderdaad het geloof is, dat dan sommigen gerechtvaardigd en gezaligd kunnen worden, die niet een levendige ervaring en volle verzekerdheid van Gods barmhartigheid in Christus hebben.*

Ik antwoord: Het rechtvaardigmakend geloof is ten aanzien van zijn natuur altijd één en hetzelfde, en de wezenlijke eigenschap ervan is, is, Christus met Zijn weldaden aan te nemen, en daarvan de consciëntie te verzekeren. En daarom kan er zonder enige aangrijping en verzekering geen rechtvaardigmaking of zaligheid in hen zijn, die vanwege de leeftijd bekwaam zijn om te geloven. Toch zijn er zekere trappen en maten van het ware geloof. Er is een sterk geloof, dat een volkomen aanvatting en verzekerdheid van Gods barmhartigheid in Christus veroorzaakt. Deze maat des geloofs verleende de Heere aan Abraham, David, Paulus, de Profeten, Apostelen en Martelaren van God. Het zou een gezegende zaak zijn, indien alle gelovigen deze hoogte van levend geloof mochten bereiken, dat ze met Paulus konden zeggen: *Ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven, noch enig schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, die daar is in Christus Jezus.* Maar (dit) kunnen niet allen. Er is dan ook een andere trap des geloofs, lager dan de vorige, en toch een waarachtig geloof, genaamd een klein of zwak geloof; en het heeft ook een vermogen om de belofte der zaligheid aan te grijpen en op zich toe te passen, maar toch uit oorzaak van zijn zwakheid is het - om zo te zeggen - ingesloten en ingewikkeld in het hart, zoals het blad en bloesem in de knop. Want zulke personen, die dit zwakke geloof hebben, kunnen in waarheid zeggen, dat zij geloven, dat hun zonden kunnen vergeven worden, en dat ze ernstig in hun hart begeren, dát ze hen mochten vergeven worden. En toch

kunnen ze nog niet zeggen, dat ze zonder enige twijfel vergeven zijn. En nochtans ontbreekt hun de barmhartigheid Gods niet. Want daarin, dat ze begeren en begeren kunnen en trachten aan te grijpen, daarin grijpen ze inderdaad aan; aangezien God de begeerte om enige zaak te doen, voor de gedane zaak aanneemt. Hetgeen ik zeg, zal te beter blijken, wanneer de gronden ervan aangemerkt worden.

Geloof rechtvaardigt niet ten opzichte van zichzelf, omdat het is een werking of deugd, of omdat het sterk, levendig en volmaakt is; maar ten opzichte van zijn Voorwerp, namelijk Christus de Gekruiste, Wien het geloof aanneemt, zoals Hij ons wordt voorgesteld in het Woord en in de Sacramenten. Het is Christus, Die de Auteur en stof van onze gerechtigheid is, en Hij is het, Die ze aan ons toepast. Wat aangaat het geloof in ons, dat is niet meer dan een werktuig, om dat aan te nemen en te ontvangen, hetgeen Christus van Zijn kant aanbiedt en geeft. Derhalve, indien het geloof niet dwaalt in zijn eigen voorwerp, maar de belofte Gods navolgt - hoewel het maar zwakjes aangrijpt, of tenminste een mens alleen doet pogen en begeren om aan te grijpen -, *zo is het een waarachtig geloof, en rechtvaardigt het.*

Hoewel onze aangrijping noodzakelijk is, toch bestaat onze zaligheid veeleer hierin, dat God ons aangrijpt voor de Zijnen, dan dat wij Hem als de Onze aangrijpen, Fil. 3:12; en eerder hierin, dat wij van Hem gekend zijn, dan dat wij Hem kennen, Gal. 4:9.

Uit deze Stelling spruit een andere, die niet achterwege mag blijven, namelijk *dat God de poging van de gehele mens om te gehoorzamen, aanneemt voor de volmaakte gehoorzaamheid zelf. Dat is, indien de mensen trachten om Gode in alle dingen te behagen, dan zal God hun daden niet beoordelen naar de gestrengheid van Zijn Wet, maar zal Hij hun geringe en zwakke pogingen om te doen, hetgeen zij door genade kunnen, aannemen alsof ze volkomen de Wet vervuld hadden.*

Maar bedenk hier, dat ik deze waarschuwing geef: dat deze poging moet geschieden in en door de gehele mens: verstand, consciëntie, wil en genegenheden, doende al wat ze kunnen in hun aard. En aldus zal de poging om te gehoorzamen, welke een vrucht is van de Geest, onderscheiden worden van de burgerlijke gerechtigheid, die de Heidenen kunnen hebben, en alleen gevonden wordt in de uitwendige en niet in de inwendige mens.

De waarheid van deze Stelling blijkt uit hetgeen de profeet Maleáchi zegt, Mal. 3:17, dat God degenen, die Hem vrezen, zal verschonen, zoals een vader zijn zoon verschoont, welke de zaak, die er gedaan wordt, als wél gedaan aanvaardt, indien het kind zijn goede wil om zijn vader te behagen, toont, en doet hetgeen hij kan.

STELLING IV.

Het in ons zien. en gevoelen van het gemis aan enige genade, die tot zaligheid strekt, en het daarover bedroefd-zijn, is de genade zelf.

Uitleg.

Verstaat deze Stelling als de voorgaande, namelijk dat de droefheid des harten over het gebrek aan enige genade, noodzakelijk tot zaligheid, evenveel bij God betekent als de genade zelf. Wanneer wij in benauwdheid zijn en daardoor niet kunnen bidden, gelijk wij behoren, aanvaardt God het steunen, snikken en zuchten van het ontstelde hart als het gebed zelf, Rom. 8:26.

Wanneer wij bedroefd zijn, omdat wij ons niet over onze zonden kunnen bedroeven, is dit een trap en mate van Goddelijke droefheid voor God.

- Augustinus, Tom. 4. Lib. 1. ad Simpl. In fine, zegt terecht: "Soms is ons gebed lauw, of tamelijk koud, en schier geen gebed. ja, somtijds is het in het geheel geen gebed, en toch kunnen wij dit in onszelf niet met droefheid bemerken. Want indien wij slechts kunnen treuren, omdat wij niet kunnen bidden, dan bidden wij inderdaad."

- Hieronymus, Lib. 1 contra Pelagianos, zegt: Dan zijn wij rechtvaardig, wanneer wij van onszelf erkennen onvolmaakt te zijn.

Wederom: Dit is de ware wijsheid des mensen, dat hij zichzelf kent onvolmaakt te zijn; en (om zo te zeggen) de volmaaktheid van alle rechtvaardige mensen in het vlees is onvolmaakt.

Augustinus zegt elders: Dat de deugd die nu in een rechtvaardig mens is, in zover volmaakt is, dat tot de volmaaktheid ervan behoort aanwezig te zijn een oprechte erkenning en een nederige belijdenis van zijn onvolmaaktheid.

Een verbroken en verslagen hart na enige overtreding, betekent evenveel bij God alsof er heel geen overtreding geweest was. En daarom, zodra David na zijn zware val in bedruktheid des harten, zijn zonde beleed, door te zeggen in feite slechts zoveel: Ik heb gezondigd, 2 Sam. 12:13, dan verkondigt de profeet in de Naam des Heeren de vergeving van zijn zonde in de hemel, en dat terstond.

STELLING V.

Hij die begonnen is, zichzelf aan Christus en. Zijn Woord te onderwerpen., hoewel hij nog onkundig is in de meeste hoofdstukken van de Godsdienst, nochtans, indien hij zorg draagt om toe te nemen in kennis, en in. het tewerk stellen van hetgeen hij weet, wordt hij door God als een waar gelovige aangenomen.

Uitleg.

Van verschillende personen zeggen de Evangelisten, dat zij geloven, die alleen de wonderen van Christus gezien hadden, en verder geen meerdere voortgang hadden gemaakt, dan Christus erkennen als de Messias, en zichzelf aan Hem en Zijn leer - die later onderwezen zou worden - onderwerpen. Op deze manier geloofde de Samaritaanse vrouw, en velen van de Samaritanen op grond van haar verhaal. En een zeker Overste, vanwege een wonder, gewrocht aan zijn zoon, wordt gezegd te geloven en zijn gehele huis, Johs. 4:42, 53. Toen onze Zaligmaker Christus het geloof Zijner discipelen prees, door het een steenrots te noemen, waartegen de poorten der hel niets zouden vermogen, geschiedde zulks niet vanwege de volle kennis van de leer der zaligheid - want zij waren onwetend inzake vele Artikelen des geloofs, als namelijk van de dood, opstanding, hemelvaart en koninkrijk van Christus -, maar omdat zij Hem geloofden de Zoon van God en de Zaligmaker van het menselijke geslacht te zijn, en omdat ze daarbij vastelijk voorgenomen hadden, Hem en de gezegende leer der zaligheid die Hij leerde, aan te hangen, hoewel zij overigens toch in vele stukken onwetend waren. De Heilige Geest prijst het geloof van Rachab, toen zij de verspieders ontving. Nu, dit haar geloof was inderdaad niet meer dan een zaad en beginsel van levend geloof. Want zij had in die tijd alleen gehoord van de wonderen, die in Egypte waren geschied, en van de verlossing van de Israëlieten; en zij was daarover met vreze aangegrepen, en had een vast voornemen bij zichzelf genomen, om zich bij de Israëlieten aan te sluiten en de ware God te dienen. Nu, deze en

dergelijke mensen worden terecht gelovigen genoemd. Want hoewel ze nog onwetend zijn, zal toch hun onwetendheid niet aanhouden of altijd duren. En zij hebben uitnemende zaden der genade, namelijk een voornemen des harten om Christus aan te hangen, en een bekommernis om te vorderen in de leer der zaligheid, waarvan zij enige geringe kennis hebben.

STELLING VI.

De tevoren vermelde beginselen der genade zijn nagemaakt, indien ze niet toenemen.

Uitleg.

De goddeloosheid der menselijke natuur en de diepte der geveinsdheid is zodanig, dat iemand gemakkelijk zichzelf veranderen kan in een nabootsing en gelijkenis van enige genade Gods. Daarom stel ik in deze laatste Stelling een zeker kenmerk, waardoor de gaven Gods kunnen onderkend worden, namelijk dat ze opwassen en toenemen als het mosterdzaadje, tot een grote boom, en overeenkomstig vrucht dragen. De genade in het hart gelijkt op het mosterdzaadje in twee dingen.

1. Het is klein om aan te zien, in het begin.
2. Nadat het in de grond des harten geworpen is, groeit het spoedig en spreidt zich uit.

Daarom, indien iemand in het begin slechts enig klein gevoel van zijn gemis heeft, enige zwakke en flauwe begeerte, enige kleine gehoorzaamheid, dan moet hij dit genadevonkje niet laten uitgaan, maar deze bewegingen des Geestes moeten vermeerderd worden door het gebruik van het Woord, de Sacramenten en het gebed. En zij moeten dagelijks opgewekt worden door overdenking, benaarstigen, strijden, bidden, zoeken en kloppen. Wanneer de Meester Zijn talenten overgeeft aan Zijn dienstknechten, zegt Hij tot hen, (Matth. 25:15, 16; Lukas 19:12, 13): "Doet handeling, totdat ik kom", en niet: verbergt ze in de aarde. Paulus gebruikt een voortreffelijk woord aan Timotheüs, 2 Tim. 1:6; "Ik maak u indachtig, dat gij de gave Gods, die in u is, opwekt"; namelijk zoals het vuur opgewekt wordt door dikwijls blazen en hout erbij te leggen. Wat betreft zulke bewegingen des harten, die een week of maand duren en daarna verdwijnen, die zijn nog niet hoog te achten. En de Heere klaagt daarover bij de profeet Hosea, zeggende: "O Efraïm, uw weldadigheid is als een morgenwolk", Hfdst. 6:4.

Daarom, overwegende dat de genade, tenzij zij bevestigd en beoefend wordt, in werkelijkheid geen genade is, zo zal ik hieraan toevoegen zekere regels van besturing, opdat wij des te gemakkelijker de geestelijke oefeningen van aanroeping, geloof en bekering mogen praktiseren, en daardoor ook de zaden en beginselen der genade mogen verwakkeren en verlevendigen.

1. In wat plaats ge u ook bevindt, hetzij alleen of buiten op straat, bij dag of nacht, en wat ge ook doet, stel uzelf in de tegenwoordigheid Gods. Laat deze overtuiging altijd 'n plaats in uw hart innemen, dat gij verkeert voor (het aangezicht van) de levende God. En doe uw uiterste best, dat deze overtuiging uw hart met ontzag en eerbied vervulle, en u bevreesd make om te zondigen. Deze raad gaf de HEERE aan Abraham, Gen. 17:1, Wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht. Deze zaak werd ook door Henoeh beoefend, die om deze reden gezegd wordt, te wandelen met God (Gen. 5:24).

2. Acht iedere nieuwe dag als de dag van uw dood, en leef daarom, alsof gij ging sterven, en doe iedere dag die goede plichten, die ge zoudt willen doen, indien ge ging sterven. Dit is de christelijke waakzaamheid; en gedenk daaraan.
3. Maak lijsten en cedels van uw eigen zonden, inzonderheid van die zonden, die God het meest onteerd en uw eigen consciëntie het meest verwond hebben. Stel ze dikwijls voor u, inzonderheid dan, wanneer ge enige bijzondere aanleiding vindt, om uw bekering te vernieuwen, opdat uw hart door dit ellendig gezicht verder mag vernederd worden. Dit was Davids oefening, wanneer hij zijn wegen overdacht, en zijn voeten keerde tot Gods getuigenis, Ps. 119:59. En toen hij beleed de zonden van zijn jonkheid, Ps. 25. Dit was jobs wijze van doen, toen hij zei, dat hij niet één van duizend zijner zonden bij God kon verantwoorden, Job 9:3.
4. Wanneer gij 't eerst in de morgen uw ogen opslaat, bid dan tot God, en dank Hem van harte. Dan zal God Zijn eer ontvangen, en uw hart zal die hele volgende dag te beter (gesteld) zijn. Want wij zien bij ervaring, dat vaten lange tijd de geur van dat vocht behouden, waarmee zij allereerst gekruid worden. En wanneer ge neerligt, laat dat ook het laatste (werk) zijn. Want gij weet niet, of ge in slaap gevallen, ooit weer levend zult opstaan. Daarom is het goed, dat ge uzelf in de handen Gods overgeeft, terwijl ge (nog) wakende zijt.
5. Arbeid om uw geestelijke armoede te zien en te gevoelen; dat is, om 't gemis aan genade in uzelf te zien, inzonderheid die inwendige verdorvenheden van ongeloof, hoogmoed, eigenliefde enz. Arbeid om een mishagen aan uzelf te hebben, en arbeid om te gevoelen, dat ge uit oorzaak van die (verdorvenheden) hoogst nodig hebt iedere druppel van Christus' bloed, om u van deze gebreken te helen en te reinigen. En laat deze oefening zulk een plaats bij u innemen, dat, indien u gevraagd wordt: wat in uw schatting het snoodste van alle schepselen op aarde is, uw hart en consciëntie mag antwoorden: Ik, ja ik vanwege mijn eigen zonden. En wederom, indien u gevraagd wordt: wat voor u het beste in de wereld is, moge uw hart en consciëntie wederom luidkeels antwoorden: *Eén druppel van Christus' bloed, om mijn zonden af te wassen.*
6. Betoon uzelf een lidmaat van Christus, en een dienstknecht Gods; niet alleen in de algemene roeping van een christen, maar ook in de bijzondere roeping, waarin ge gesteld zijt. Het is niet genoeg voor een Overheidspersoon, dat hij een Christen is, maar hij moet ook een christen-magistraat zijn. Het is niet genoeg voor een gezinshoofd, dat hij een Christen is of een Christen in de kerk, maar hij moet ook een Christen in zijn huisgezin zijn, en in de hantering, die hij dagelijks uitoefent. Niet een ieder, die een algemeen hoorder des Woords is, en aan 's Heeren Tafel deelneemt, is daarom een goed Christen, tenzij zijn omgang in zijn eigen huis en in zijn privé-zaken en -handelingen daarmee overeenkomen. Daar ziet men een man, zoals hij is.
7. Onderzoek de Schriften, om te zien, wat zonde is, en wat geen zonde is in ieders handeling. Als ge dit gedaan hebt, draag dan in uw hart een duurzaam en vast voornemen bij u, om in geen ding te zondigen. Want het geloof en het voornemen om te zondigen, kunnen nooit samengaan.
8. Laat uw streven overeenkomen met uw voornemen. En daarom, doe geen ding te eniger tijd tegen uw geweten, dat op de rechte wijze door het Woord onderwezen is. Oefen uzelf, om iedere zonde te vermijden, en om Gode te gehoorzamen in elk van Zijn geboden, die behoren, hetzij tot de algemene roeping van een christen, of tot uw bijzondere roeping. Dit deed de vrome Josia, die zich tot God bekeerde met zijn ganse hart, overeenkomstig heel Mozes' Wet, 2 Kon. 23:25. En zo deden

(ook) Zacharias en Elizabeth, die in al de geboden Gods onberispelijk wandelden, Lukas 1:6.

9. Indien gij te eniger tijd, tegen uw bedoeling en voornemen, door enige zonde - hetzij kleine of grote - overvallen zift, blijf daar dan niet in liggen, maar richt uzelf weer spoedig op, belijdende uw misdaad, en smeeke de Heere in het gebed, en dat ernstiglijk, dat Hij u die vergeve, zólang tot ge uw consciëntie waarlijk bevredigd, en uw zorg - om die zonde te schuwen - toegenomen bevindt.
10. Aanmerk dikwijls het rechte en eigenlijke doel van uw leven in deze wereld; hetwelk niet dient om profijt, eer en vermaak te zoeken, maar opdat wij in het dienen der mensen, God in onze roeping zouden dienen. God kon, indien het Hem beliefd, de mens wel behouden zonder de dienst van een mens, maar Zijn welbehagen is, Zijn werk en wil te vervullen in het bewaren van ons lichaam en in het zaligen van onze ziel, door het gebruikmaken van mensen in Zijn dienst, een ieder volgens zijn roeping. Ook is er niet zo iemand als een slaaf, of hij moet in en door zijn trouwe dienst aan zijn heer de Heere dienen. Daarom ontheiligen gemeenlijk de mensen hun arbeid en leven, door een verkeerd doel na te jagen, wanneer al hun zorg slechts hierin bestaat, om voor zichzelf en de hunnen voldoende levensonderhoud te vinden, tot het verkrijgen van invloed, rijkdom en vleselijke gemakken. Want zo dienen de mensen zichzelf, en niet God of de mensen; veel minder dienen ze Gode in het dienen van mensen.
11. Benaarstig u, om uw verkiezing vast te maken, en om vele kentekenen daarvan te verzamelen. Neem om deze oorzaak de werken van Gods voorzienigheid, liefde en barmhartigheid, beide in en over u, van tijd tot tijd in ogeschouw. Want de ernstige waarneming daarvan, - en het bijeenleggen ervan wanneer ze vele en verscheiden zijn - dienen tot veel onderrichting, verzekering van Gods gunst en vertroosting. Dit was Davids praktijk, 1 Sam. 17:34, 36, Psalm 23 geheel.
12. Bedenk altijd, dat uw tegenwoordige staat, hoe die ook moge zijn, de beste staat voor u is, omdat al wat u overkomt, zij het ook ziekte, of enige andere verdrukking of dood, u overkomt van de goede Voorzienigheid Gods. Opdat dit des te beter gebeure, moet ge u inspannen, om te zien en te bekennen een Voorzienigheid Gods zowel in armoede als overvloed, zowel in oneer als in goed gerucht, zowel in ziekte als in gezondheid, zowel in leven als in dood.
13. Bid voortdurend. Ik bedoel niet, door een plechtig en vastgesteld gebed, maar door verborgene en inwendige schietgebeden van het hart; dat is, door een gedurige opheffing van uw gemoed tot Christus - Die aan 's Vaders rechterhand zit - en dat door gebed of door dankzeggingen, zo dikwijls als enige gelegenheid zich zal voordoen.
14. Denk dikwijls aan de ergste en smartelijkste dingen, die u in leven of in dood, om Christus' Naam kunnen overkomen. Maak er een berekening (of schatting) van, en bereid uzelf erop voor, om ze te dragen. Opdat, wanneer ze komen, zij (u) niet vreemd mogen schijnen, maar te gemakkelijker gedragen worden.
15. Maak ernst met onnutte, oneerbare en goddeloze gedachten. Want deze zijn de zaden en beginselen van dadelijke zonde in woord en daad. Dit gebrek om zorg te dragen voor de schikking en ordening van onze gedachten, wordt dikwijls gestraft met een vreselijke verzoeking in de gedachten zelf; die door de Godgeleerden "tentatio blasphemiarum" genoemd wordt, 'n verzoeking tot Gods-lasteringen.
16. Wanneer er in uw hart enige goede ontroering en genegenheid ontstaat, laat ze niet verdwijnen, maar voed ze door lezen, overdenken en bidden.
17. Welke goede zaak gij ook ter hand neemt hetzij in woord of daad, doe het niet in een inbeelding van uzelf, of in hovaardij van uw hart, maar in ootmoed, door de

kracht waarmee gij uw werk doet, en de lof ervan aan God toe te schrijven; anders zult ge bij ervaring bevinden, dat God uw beste werken vervloeken zal.

18. Veracht de burgerlijke eerbaarheid niet; een goede consciëntie en goede manieren moeten samengaan. Denk er daarom aan, ernst te maken met liegen en gebruikelijk zweren in samensprekingen. Twist niet in daden noch in woorden, met iemand. Wees beleefd en vriendelijk voor allen, zowel goede als kwade mensen. Verdraag de gebreken en zwakheden der mensen, als driftigheid, koppigheid, laatdunkendheid, nieuwsgierigheid enz.; ga eraan voorbij, alsof ge ze niet opmerkte. Vergeld geen kwaad voor kwaad, maar veeleer goed voor kwaad. Gebruik spijs, drank en kleding op die wijze en in die mate, dat ze de godzaligheid mogen ten goede komen, en dat ze a.h.w. tekenen kunnen zijn, waarin ge de verborgen genade van uw hart kunt kenbaar maken. Sta er niet naar, iemand voorbij te streven behalve in goed-doen. Ga uws gelijken vóór in ze te eren, liever dan dat ge die eer (aan)neemt. Maak ernst met uw woorden, en laat ze zijn als een verbintenis. Geef niet meer naar buiten voor, dan ge van binnen in het hart bezit. Onderdruk noch bedrieg iemand in de handel. In alle gezelschappen: doe goed, of neem het ten goede op.
19. Hang geen schepsel aan door een ongeordende genegenheid, maar laat boven alle dingen uw gemoed in Christus stil en gerust zijn boven alle waardigheid en eer, boven alle wetenschap en politiek, boven alle heerlijkheid en ere, boven alle gezondheid en schoonheid, boven alle vreugd en genot, boven alle roem en lof, boven alle blijdschap en vertroosting, die iemands hart kan gevoelen of bedenken buiten Christus.
20. Verbind met deze regels voor de praktijk de regels voor uw overdenking, waarvan ik er u zeven voorstel, zoals ik ze beschreven vind door een geleerd Godgeleerde, te weten Victorius Strigelius.
  - I. Wij moeten niet van God afvallen terwille van enig schepsel.
  - II. Oneindige eeuwigheid is veel hoger te achten dan de korte loop van dit sterfelijke leven.
  - III. Wij moeten aan de belofte der genade vasthouden, ofschoon wij tijdelijke zegeningen verliezen, en die moeten ook noodzakelijk in de dood verlaten worden.
  - IV. Laat de liefde Gods in Christus en de liefde tot de kerk om Christus' wil, sterk in u zijn en over alle andere genegenheden zegevieren.
  - V. Het is de voornaamste kunst van een Christen, onzienlijke dingen te geloven; uitgestelde dingen te hopen; God lief te hebben, wanneer Hij Zichzelf een vijand betoont, en zo te volharden tot het einde.
  - VI. Het is een zeer, krachtig hulpmiddel tegen alle droefheid, onszelf gerust te stellen in een vertrouwen op de tegenwoordigheid en hulpe Gods, en Hem te bidden en bovendien te wachten op enige verlichting of verlossing.
  - VII. Alle werken Gods komen door tegenstrijdige middelen tot stand.

Extract uit: *Een verklaring van enige geestelijke verlatingen; door W. Perkins*

... God neemt ten allen tijde, maar inzonderheid in verzoeking, de wil voor de daad. Ook mag men zich daarop niet blindstaren, dat hij zeide, dat hij verdoemd was. Want de mensen spreken in zulke gevallen niet zoals ze *zijn*, maar zoals ze zichzelf *gevoelen* te zijn.

Ja, om verder te gaan, wanneer een belijder des Evangelies zichzelf om hals brengt - hoewel dit een vreselijk geval is -, dan nog moet men hetzelfde gevoelens uitdrukken.

Want:

1. Gods oordelen zijn zeer verborgen;
2. die mensen kunnen zich in de doodsstrijd nog bekeren;
3. niemand is bij machte, de grondeloze diepte der genaden en barmhartigheden, die in Christus zijn, te begrijpen.

Tot zover de manier, die God gebruikt in het verlaten van Zijn verkorenen.

Nu volgen de soorten der verlaten, welke twee zijn.

Verlaten in de straf en verlaten in de zonde.

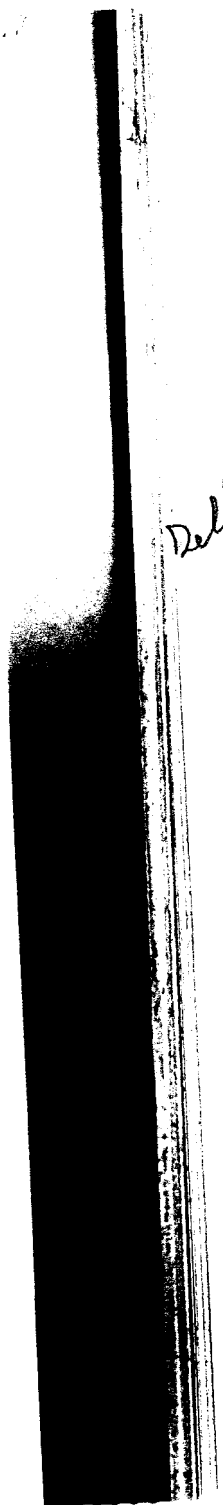
De verlaten *in de straf* geschiedt, wanneer God kruis en kastijding, die Hij Zijn kinderen oplegde, uitstelt te verzachten of weg te nemen. Dit is Christus overkomen aan het kruis, Matth. 27:46, "Mijn God, Mijn God (zegt Hij), waarom heb Gij Mij verlaten?" Dit was de klacht van een Gideon: "Heeft ons de HEERE niet uit Egypte opgevoerd? Doch nu heeft de HEERE ons verlaten, en heeft ons in der Midianieten hand gegeven", Richt. 6:13.

Nadat Meester Robert Glover, Martelaar te Coventry door de Bisschop veroordeeld was, en nu op het punt stond uit deze wereld verlost te worden, zo gebeurde het, dat twee of drie dagen voor zijn dood, zijn hart - bezwaard en verlaten van alle geestelijke vertroosting - in zichzelf geen bekwaamheid noch gewilligheid gevoelde, maar veeleer een bezwaardheid en bedruktheid des geestes, vol van grote mistroostigheid om het bittere kruis van het martelaarschap te dragen, dat nu gereed was hem opgelegd te worden, waarover hij, al vrezende bij zichzelf, dat de Heere Zijn gewone gunst van hem weggenomen had, aan een zekere Augustinus, zijn vriend, zijn nood klaagde, hem beduidende, hoe ernstig hij dag en nacht tot de Heere gebeden had, en toch geen ritseling of gevoel van enige vertroosting van Hem kon ontvangen.

Welke genoemde Augustinus van zijn kant antwoordde, hem gebiedende lijdzaam het welbehagen des Heeren te verwachten; en hoe ook zijn huidige gedachten waren, tóch - aangezien zijn zaak rechtvaardig en waarachtig was - (zo vermaande hij hem) volstandig erbij te blijven, zich mannelijk te gedragen, niet twijfelende, of de Heere zou in de tijd van Zijn welbehagen hem bezoeken en zijn begeerte vervullen met een volheid van vertroosting, enz.

De volgende dag, toen de tijd van zijn martelaarschap aanbrak, en hij naar de (gerichts-) plaats ging, en nu gekomen was in het gezicht van de brandstapel, werd hij plotseling - hoewel hij de hele vorige nacht om sterkte en moed biddende, geen enkele (vertroosting) kon gevoelen - zó vervuld met de Heilige Geest, dat hij handenklappend Augustinus toeriep, en sprak deze woorden: *Hij is gekomen, Augustinus, Hij is gekomen!*, enz. En dat met zulk een blijdschap en levendigheid, als iemand die blijkbaar eerder uit enig dodelijk gevaar tot de vrijheid van zijn leven was opgestaan, dan als iemand, die door de pijnen des doods deze wereld verliet. (Fox, Acts & Monum., Sept. 1555).

Delfmond

W. Perkins.